

Dokumentation av miljöuppföljning av kultur- och fritidsnämnden (KFN) i samband med klimat- och miljöutskottets sammanträde den 30 maj 2023

Reflektioner och rekommendationer av kommunens miljöstrateger

Sammanfattning:

Kommunens miljöstrateger ser överlag positivt på det miljöarbete som utförs på KFN och tycker att nämndens verksamheter bedriver ett bra miljöarbete. Miljöstrategerna ser positivt på nämndens arbete med strukturplanen, på samverkan med Husf i energifrågor, att miljöutbildningen är utrullad, på arbetet med att minska spridning av mikroplaster från konstgräs, på det pedagogiska hållbarhetsarbete som bedrivs på bibliotek och fritidsgårdar för att nå ut till invånare samt på inrättandet av en fritidsbank med mera.

Miljöstrategerna uppmanar KFN att fortsätta med det goda arbetet som bedrivs inom nämndens verksamheter. Den interna miljöorganisationen är på plats och miljöstrategerna uppmanar nämnden att ta vara på dessa resurser genom att inkludera och involvera förvaltningens miljösamordnare i större utsträckning än vad som görs. Miljöstrategerna rekommenderar att bjuda in miljösamordnare till nämndens verksamhetsplanering i syfte att kunna lyfta utmaningar och framgångar samt i syfte att lyfta fram aktuella och relevanta förslag till uppdrag som kan arbetas med under nästkommande verksamhetsår.

Energieffektivisering är en prioriterad fråga och miljöstrategerna uppmanar till fortsatt samverkan med Husf och rekommenderar att tydliga gränsdragningar görs vad gäller ansvar och rådighetsfrågan så att energieffektiviseringsarbetet inte hamnar mellan stolarna.

Kommunens miljöstrateger uppmanar Kultur- och fritidsnämnden att fortsätta testa och utvärdera olika lösningar för att minska spridningar av granulat från konstgräsplanerna.

Kultur- och fritidsnämnden har en viktig funktion i omställningen till ett hållbart samhälle, både som folkbildare och som vägvisare och inspiration till nya lösningar för delningstjänster. Biblioteken i Huddinge har ett stort engagemang i hållbarhetsfrågor och vittnar om att det finns ett stort intresse hos invånare att lära sig mer om hur de ska agera för att leva mer hållbart. Kommunens miljöstrateger välkomnar både bibliotekens samt fritidsgårdarnas arbete med att nå ut till invånare om hur de kan agera för att leva mer hållbart.

A. En intern miljöorganisation kan spela en avgörande roll i hur systematiskt arbetet med miljöfrågor bedrivs ute i verksamheterna. Det skulle vara intressant och höra hur den interna miljöorganisationen ser ut hos kultur- och fritidsnämnden.

- *Berätta gärna om den interna miljöorganisationen hos er, (tex Hur når miljösamordnaren ut centralt i förvaltningen, finns det miljöombud på enheterna, vilka utmaningar finns för det systematiska arbetet med miljöfrågor?*

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger tycker att KFN s interna miljöorganisation verkar vara på plats och ser positivt på att miljöfrågor bakas in i ordinarie verksamhets- och arbetsplan. Det är även glädjande att det finns miljöombud ute i enheterna som kan bidra till att stötta sin närmaste chef i miljöfrågor kopplat till verksamheten.

Förutsättningarna för att bedriva ett framgångsrikt miljöarbete på nämnden är på plats, för att få ut än mer av den interna miljöorganisationen rekommenderar miljöstrategerna att nämndens miljösamordnare medverkar i nämndens verksamhetsplanering i syfte att lyfta fram aktuella och relevanta förslag till uppdrag som kan arbetas med under nästkommande verksamhetsår.

B. Energieffektivisering har varit ett prioriterat område en längre tid och finns även som mål i kommunen miljöprogram. KFN har inom sina verksamheter många anläggningar som visserligen inte ägs av nämnden men som förbrukar mycket energi.

- *Hur arbetar KFN och hur fungerar samarbetet med Huddinge Samhällsfastigheter AB (HUSF) gällande energieffektiviseringsåtgärder? Vilka utmaningar finns?*

Reflektioner och rekommendationer:

Miljöstrategerna ser positivt på att nämnden samverkar med Husf i energifrågor och att det finns en utsedd utredare som samordnar det arbetet. KFN s verksamhet är energiintensiv och energianvändningen i verksamhetens anläggningar och lokaler är förenat med stora kostnads- såväl som utsläppsposter, vilket innebär att energifrågan är och bör förbli en prioriterad fråga hos nämnden. Rådighet har länge varit en återkommande utmaning och upplevs som bromskloss gällande energieffektivisering, vilket är kostsamt ur ett längre perspektiv.

Miljöstrategerna rekommenderar att tydliga gränsdragningar görs vad gäller ansvar och rådighetsfrågan mellan HUSF och KFN. Vidare rekommenderar miljöstrategerna att nämnden som beställare ställer höga krav vid ny- och ombyggnation kopplat till energieffektivisering. Det kommer eventuellt vara en större investeringskostnad som krävs, men i det längre perspektivet (10–20 år) så kommer investeringen med stor sannolikhet att ha lönat sig.

C. I kommunens miljöprogram finns mål om att fasa ut farliga ämnen och minimera spridningen av miljögifter som kan skada människor och natur samt mål om att minska mängden rest- och grovavfall genom tex högre sorteringsgrad.

- *Hur går åtgärdsarbetet med Handlingsplan Gifter i miljön?*

Reflektioner och rekommendationer:

Miljöstrategerna sätter stort värde i att KFN varit med och lämnat inspel till den aktualiserade planen, specifikt kopplat till konstgräsplaner då detta berör nämnden särskilt. Miljöstrategerna ser även positivt på att nämnden har använt indikatorn i miljöprogrammet i sin verksamhetsplan kopplat till Handlingsplan Gifter i miljön.

Att arbetet däremot legat still under året är tråkigt, då det innebär att det krävs ett intensifierat arbete i slutet av året för att nå upp till målet om 95 % genomförda åtgärder 2023 som nämnden har i sin verksamhetsplan.

Miljöstrategerna rekommenderar att nämnden inte inväntar den aktualiserade planen då den inte kommer att skilja sig nämnvärt mycket från den befintliga och snarast sätter i gång med åtgärdsarbetet. Vidare rekommenderas att den interna miljöorganisationen på KFN tar stöd från kommunens miljöstrateger för att komma i gång med arbetet och tillsammans sätter en plan för genomförande av åtgärder under hösten 2023.

- *Hur arbetar nämnden med möjligheten för besökare och utövare att sortera sitt avfall i de anläggningar där KFN bedriver verksamhet?*

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger ser positivt på att frågan är aktualiserad i miljösamordningsnätverket och har förståelse för att förutsättningar kan se olika ut i de olika verksamheterna hos nämnden.

Miljöstrategerna rekommenderar att miljöombuden på KFN kartlägger hur källsorteringen ser ut i sina verksamheter samt tar reda på vem som är fastighetsägare. Om man därefter upplever att källsorteringen inte fungerar i sin verksamhet bör kontakt med fastighetsägare ske. Då olika verksamheter kan ha olika behov och förutsättningar behöver man göra en bedömning i varje enskilt fall hur problemet ska åtgärdas. Är fastighetsägare Husf kan man kontakta Husf miljöstrateg, som också är delaktig i miljösamordningsnätverket. Detta arbete kan samordnas av KFN s miljösamordnare.

D. Vid miljöuppföljningen 2022 berättade nämnden om sitt arbete med konstgräs utifrån ett miljöperspektiv. Bland annat tog nämnden upp att ni står inför ett riktningsval i vägen framåt, uppvärmda planer, plogade planer eller kanske ha hallar. Nämnden tog även upp att det skulle användas fångytor och fällor för granulaten för att minimera spridningen av mikroplaster från Snättringe IP. Vi följer gärna upp denna fråga nu igen.

- *Hur har det gått på Snättringe IP, har man sett att åtgärderna bidragit till minskad spridning av mikroplaster?*

Reflektioner och rekommendationer:

Det är positivt att det finns granulutfällor på alla anläggningar och att det bedrivs ett arbete med kommunikation gentemot utövarna. Miljöstrategerna ser även positivt på att man låter snön ligga kvar på planerna vid plogning under vinterhalvåret i syfte att inte sprida granulaten vidare. Kommunens miljöstrateger förstår den svårighet som finns vad

gäller spridning av mikroplaster då det är fler aspekter och aktörer som på något sätt påverkar arbetet.

Kommunens miljöstrateger uppmanar kultur- och fritidsnämnden att fortsätta testa och utvärdera olika lösningar. Vidare rekommenderas att fortsatt satsa på kommunikation och beteendeförändringar från utövarna samt att ställa krav vad gäller skötsel av planen. Att ha uppvärmda konstgräsplaner innebär en investeringskostnad, men skulle sannolikt innebära lägre driftkostnader, minskad spridning av granulat samt en plan som kan användas längre tid på året. Miljöstrategerna rekommenderar nämnden att utreda om en sådan investering över tid kan bära sin egen kostnad både utifrån ekonomiska perspektiv och utifrån miljöperspektiv.

Vidare bistår kommunens miljöstrateger gärna vid analys och vid de strategiska vägval som kommer behöva tas framöver.

➤ *Hur går arbetet med inriktningsvalet?*

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger ser det som positivt att KFN gett förvaltningen i uppdrag att kartlägga planer och hallar för att ta fram en strukturplan. Miljöstrategerna förstår svårigheten att navigera mellan vägvalen och utmaningen att göra avvägningar mellan spelaregenskaper och miljöfrågor. Miljöstrategerna tycker även att det är klokt att resonera som nämnden gjort vad kommer till sand på konstgräs, är det tillräckligt bra för de professionella spelarna, bör det rimligen även vara tillräckligt bra för utövarna i Huddinge.

Miljöstrategerna ser framemot att se vad strukturplanen mynnar ut i och hur den kommer att användas framöver. Miljöstrategerna rekommenderar KFN att vara modiga och våga satsa på alternativt material till granulat på de konstgräsplaner som lämpar sig för det och samverka med kommunens kommunikatörer för att nå ut med information kopplat till detta för att skapa acceptans och förståelse från utövarna på de planer som till exempel skulle kunna ha sand. Hänvisning till andra planer, som Tele2 arena och till professionella spelare som utövar på liknande plan kan med tas med, men endast efter noggrann omvärldsbevakning som visar på att utövarna är nöjda med underlaget.

E. I miljöprogrammet finns under temaområde Informera och engagera övergripande mål om att anställda, invånare och verksamma ska ha god kännedom om miljöprogram och hur deras val till vardags bidrar till hållbar utveckling.

➤ *Hur ser planerna ut för att arbeta med miljöutbildningen och höja miljökunskapen hos dem anställda?*

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger är positiva till att nämnden har med det som en aktivitet i verksamheternas arbetsplaner.

Miljöstrategerna rekommenderar nämnden att involvera miljösamordnare och miljöombud under hösten för att nå ut till de som inte hunnit gå utbildningen.

➤ *Kan nämnden ge exempel på arbete med att stärka miljövänliga beteenden mot invånare och föreningsliv.*

Reflektioner och rekommendationer:

Kultur- och fritidsnämnden har en viktig funktion i omställningen till ett hållbart samhälle, både som folkbildare och som vägvisare och inspiration till nya lösningar för delningstjänster. Biblioteken i Huddinge har ett stort engagemang i hållbarhetsfrågor och vittnar om att det finns ett stort intresse hos invånare att lära sig mer om hur de ska agera för att leva mer hållbart. Kommunens miljöstrateger välkomnar både bibliotekens samt fritidsgårdarnas arbete med detta och ser dem som en viktig aktör som bidrar kommunens miljömål att informera och engagera invånare i miljö- och klimatfrågor. Kommunens miljöstrateger ser även positivt på inrättandet av en fritidsbank.

Kommunens miljöstrateger rekommenderar ett fortsatt arbete med de frågor och initiativ som redan påbörjats och ser fram emot de samarbeten som inletts kring bland annat mer riktad invånarinformation om miljö och hållbarhet. Vi välkomnar också särskilt en delnings/återbrukstjänst för sportutrustning eftersom detta skulle kunna utformas så att både miljömässiga och sociala värden uppnås.

Bilaga

Dokumentation av miljöuppföljning av Kultur- och fritidsnämnden (KFN) i samband med Klimat- och miljöutskottets sammanträde den 30 maj 2023

Kultur- och fritidsnämnden representerades av Eeva Laine (S), ordförande i kultur- och fritidsnämnden, samt av Anja Dahlstedt, kultur- och fritidsdirektör.

A. En intern miljöorganisation kan spela en avgörande roll i hur systematiskt arbetet med miljöfrågor bedrivs ute i verksamheterna. Det skulle vara intressant och höra hur den interna miljöorganisationen ser ut hos kultur- och fritidsnämnden.

- ***Berätta gärna om den interna miljöorganisationen hos er, (tex Hur når miljösamordnaren ut centralt i förvaltningen, finns det miljöombud på enheterna, vilka utmaningar finns för det systematiska arbetet med miljöfrågor?***

Svar: Förvaltningen har en miljösamordnare som jobbar på stab och ekonomiavdelningen. Miljösamordnaren är också nämndsekreterare och jobbar därmed nära ledningsgruppen. Därutöver har förvaltningen 18 miljöombud ute på enheterna.

Tidigare har miljöfrågor arbetats med parallellt. Från och med i år bakas miljöfrågor in i ordinarie verksamhets- och arbetsplan och nämnden hoppas därmed på större genomslag i miljöarbetet.

Fokus i år är att jobba vidare med Handlingsplan Gifter i Miljön samt med långsiktig planering för förvaltningen, t.ex. vad att jobba med under 2024.

Den interna miljöorganisationen funkar bra och är väl rustade att nå ut i förvaltningen och inte stanna i strategiska frågor.

B. Energieffektivisering har varit ett prioriterat område en längre tid och finns även som mål i kommunen miljöprogram. KFN har inom sina verksamheter många anläggningar som visserligen inte ägs av nämnden men som förbrukar mycket energi.

- ***Hur arbetar KFN och hur fungerar samarbetet med Huddinge Samhällsfastigheter AB (HUSF) gällande energieffektiviseringsåtgärder? Vilka utmaningar finns?***

Svar: KUF verksamhet är energiintensiv och stora investeringar krävs för att kunna göra betydande energibesparingar, t.ex. differentierat ljus, rörelse aktiverat ljus samt byta till LED. Rådighet är en utmaning vad gäller energieffektiviseringsåtgärder och nämnden samverkar med HUSF i de frågorna, samarbetet med HUSF samordnas med utredare.

Nämnden kan och ska jobba på att bli bättre att ta en aktiv roll som beställare, genom fortsatt högt ställda krav vid ny- och ombyggnation. Krävs även en hel del grundinvesteringar, större investeringar för att få betydande energibesparingar.

En åtgärd som gjorts under vintern för att energibespara är att höja temperaturen i ishallar under natttid för att sedan sänka under dagen. Denna åtgärd har lett till minskad energiförbrukning utan att störa verksamheten.

C. I kommunens miljöprogram finns mål om att fasa ut farliga ämnen och minimera spridningen av miljögifter som kan skada människor och natur samt mål om att minska mängden rest- och grovavfall genom tex högre sorteringsgrad.

➤ **Hur går åtgärdsarbetet med Handlingsplan Gifter i miljön?**

Svar: Arbetet med åtgärderna har legat still i väntan på den nya handlingsplanen, men den interna miljöorganisationen är redo att åter dra igång arbetet så snart handlingsplanen aktualiserats.

Har under året gett en hel del inspel till den aktualiserade planen, kopplat till konstgräsplaner. Har även använt indikatorn i Miljöprogrammet som en indikator i vår verksamhetsplan, målet är att landa på 95% genomförda åtgärder 2023.

➤ **Hur arbetar nämnden med möjligheten för besökare och utövare att sortera sitt avfall i de anläggningar där KFN bedriver verksamhet?**

Svar: Har inte tagit ett gemensamt grepp om den här frågan. Frågan är aktualiserad i miljösamordnarnätverket kommunen har.

Det ser olika ut i olika verksamheterna. På idrott och anläggning produceras inte så mycket, mest handlar det om kvarglömda kläder.

D. Vid miljöuppföljningen 2022 berättade nämnden om sitt arbete med konstgräs utifrån ett miljöperspektiv. Bland annat tog nämnden upp att ni står inför ett riktningsval i vägen framåt, uppvärmda planer, plogade planer eller kanske ha hallar. Nämnden tog även upp att det skulle användas fångytor och fällor för granulaten för att minimera spridningen av mikroplaster från Snättringe IP. Vi följer gärna upp denna fråga nu igen.

➤ **Hur har det gått på Snättringe IP, har man sett att åtgärderna bidragit till minskad spridning av mikroplaster?**

Svar: Arbetet är försenat och det har ej lagts ut konstgräs på Snättringe IP än. Blirotligtvis i höst. HUSF äger planerna och fällor finns på alla anläggningar dock handlar det en hel del om skötsel och där anlitar vi HUSF och ställer krav på hur det ska bedrivas.

Hur de som utövar sport på planen spelar roll vad gäller spridning av granulaten, där är det viktigt att borsta av sig och arbeta med kommunikation gentemot utövarna. Även vinterskötsel spelar en viktig roll och i Huddinge finns ingen plan som är uppvärmd, men det bedrivs skötsel på 3 planer, framförallt handlar det om att ploga planen. När man plogar snö låter man snön ligga kvar på planen för att inte sprida granulaten, men detta sliter på planerna.

➤ **Hur går arbetet med inriktningsvalet?**

Svar: Förvaltningen har fått uppdrag att kartlägga planer och hallar och göra en strukturplan och i det ligger det att kolla på utövande av sport även vintertid.

Strukturplanarbetet blir klart 2024. Vad är bäst, att ha uppvärmda planer eller ha en hall? Detta utreds i samband med strukturplanen.

Använder idag EPDM granulat. Det bästa av de dåliga alternativen. Annat alternativ är återvunna bildäck vilket är ännu sämre. Har en plan där det används sand, får dock klagomål på den plan som har sand. Utmaning hitta bra substitut till gummigranulat.

Det är hela tiden en avvägning mellan spelaregenskaperna och miljöfrågor. Tele2 arena kör sand på konstgräs och är det acceptabelt för professionella spelare kan det vara tillräckligt bra för Huddingeborna. Gäller hela tiden att hitta balansen. Vi vill inte stå med planer som inte används

Det har kommit ett förslag från EU om total förbud om granulat. När beslutet är fattat har man 8 år på sig att fasa ut granulaten. Det kommer påskynda omställningen.

En aktivitet i arbetsplanen för 2023 är att kartlägga våra planer för att få en helhetsbild och bättre kunskap om planerna så man kan bli bättre beställare och bättre uppföljning mot HUSF. Kan också dra nytta av HUSF som har mycket kunskap i frågan samt från kemikaliesamordnare på MBF som kan hjälpa.

Vi har beroende förhållande med HUSF, det kan ge positiva effekter att tillsammans titta på och samverka, utnyttja kunskaperna som finns för att arbeta för det bästa med miljön.

E. I miljöprogrammet finns under temaområde Informera och engagera övergripande mål om att anställda, invånare och verksamma ska ha god kännedom om miljöprogram och hur deras val till vardags bidrar till hållbar utveckling.

- ***Hur ser planerna ut för att arbeta med miljöutbildningen och höja miljökunskapen hos dem anställda?***

Svar: *Miljöutbildningen finns som en aktivitet i alla enheters arbetsplaner att få ut det i år.*

- ***Kan nämnden ge exempel på arbete med att stärka miljövänliga beteenden mot invånare och föreningsliv, exempelvis genom delningstjänster och cirkulära lösningar?***

Svar: *Vi träffar många Huddingebor och har mycket att påverka.*

Har uppdrag att under 2023 inrätta en fritidsbank.

Vi har idag viss utlåningsverksamhet på Visättra sportcenter,

Jobbar med Gröna bibliotek som handlar om att informera och engagera besökarna i miljöfrågor. Fair action på fritidsgårdar – jobbar med att få ungdomar med information och hur att vara klimatsmart, t.ex. mer återbruk och återanvändning (förespråkar second hand).

Frågestund:

Fråga: Att få konstgräs naturligt går ju ej, finns det system att riktig gräs kan vara ett alternativ?

Svar: *Planer som kan vara naturgräs finns, men det är helt andra driftkostnader. Vad gäller frågan om att gå tillbaka till naturgräs istället för konstgräs är det inte ett alternativ på grund av kostnadsbilden.*

Fråga: Alternativet hall eller uppvärmd. Vad innebär Hall, tillfälligt tält eller faktiska hallar.

Svar: *Det får utredningen visa. Finns även hybrid lösningar, finns exempel i Botkyrka på en hybridlösning. Omvärldsbevakar frågan.*

Fundering: Samnyttja av energin – När man kyler ned ishallar får man restvärme som produkt – hur kan man utnyttja värmen som kommer från ishallar? Kan man samutnyttja den energin?

Kommentar: *Man skulle kunna utnyttja värmen från ishallar till fotbollshall bredvid.*

Fråga: Hur arbetar ni med kontakten mot föreningar i hur att använda planerna – hur når man föreningarna?

Svar: *Har inte ett systematiskt arbete – kollat lite på Stockholm. Vi håller på att ta ett helhetsgrepp nu i årets arbetsplan.*

Föreningen har enligt min bild rutiner för att borsta av skorna, men vet inte hur det efterlevs.

Fråga: Led belysning, hur mycket är konverterad?

Svar: *Ställt frågan till HUSF inte fått något svar än*

Fundering: Stockholm har anlagt en hybridplan. Kan det vara ett alternativ för Huddinge.

Svar: *Det finns olika lösningar och alternativ. Vi kollar på alla möjliga lösningar och hur det har gått för andra som prövat nytt. Huddinge har tidigare ett vägval om att inte vara den kommun som testar utan mer spanar. Detta vägval behöver kanske nu omprioriteras.*

Medskick: *Personal mår bättre efter att man bytt till LED belysning. Blir inte lika trötta. Det är inte bara bra för energin utan även för hälsan.*